

Vahit GÖKTAŞ (*)

KIRGIZİSTAN'DA DİN EĞİTİMİNE KATKI OLARAK DİN EĞİTİMİ SEMPOZYUMLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Giriş

Kırgızların İslamlaşması Kırgızistan Cumhuriyeti 1991 yılında bağımsızlığını kazanmış bağımsız demokratik bir ülkedir. Yönetim sistemi olarak demokratik bir yolu benimseyen ülke, kendi insanlarına fikir ve inanç özgürlüğü de tanımıştır. Kırgızistan'da yüzde 80'in üzerinde Müslüman nüfus vardır. Anayasanın 2. Maddesi ve 16. Maddesinde din özgürlüğü ifadeleri, dinin özgürce yaşanmasını ve öğrenilmesini teminat altına almıştır. Bağımsızlık sonrası dini müesseseler ve dini eğitim ile ilgili pek çok düzenleme yapılmıştır. Ancak; din eğitiminin devletin eliyle verilip verilmemesi ile ilgili tartışmalar sürmektedir. Burada da laiklikle ilgili tartışmalar ortaya çıkmaktadır.

Kırgızistan'da dini kurumların kontrolü 13 Nisan 1996 yılında devletin dinle ilgili siyasetini yürütmek üzere kurulan Din İşleri Komisyonu aracılığıyla yürütülmektedir. Bu komisyon, tüm dini akımları, mezhepleri ve misyonerlik faaliyetlerini de denetleyen ve izin veren bir kurumdur.

Bunun yanında yaklaşık, 3000 cami, yaklaşık 400 öğrencinin eğitim gördüğü 1 İslam Üniversitesi, 8 İslam Bilimleri Enstitüsü ve 50'nin üzerinde medrese ve Kur'an Kursu'nun kendilerine bağlı olduğu Diyanet İşleri Başkanlığı olarak nitelendirebileceğimiz Kırgızistan Müslümanları Başkarması (Müftiyat) en önemli kurumlardan biridir. Bununla birlikte; özellikle Türkiye ve Suudi Arabistan destekli Kırgızistan devletiyle anlaşmalar çerçevesinde bazı müesseselerin yürütüldüğü faaliyetler vardır.

Biz bu yazımızda Kırgızistan'da Din Eğitimi alanında yapılan sempozyumlar ve bu sempozyumların kısa değerlendirmesini yapmak istiyoruz. Sempozyum tebliğleri verilirken Kırgızca ve Rusça olan tebliğler Kiril alfabesinden Latin alfabesine çevrilmiş ve tebliğ başlıklarının parantez içinde Türkçe karşılıkları verilmiştir.

1. Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tarafından Organize Edilen “Orta Asya’da İslam” Uluslararası Sempozyumunda Sunulan Tebliğler, 20-21-Mayıs 2004, Oş.

Bu sempozyumda toplam 67 bildiri sunulmuştur. Bunlardan 26’sı Kırgız dilinde, 20’si Rus dilinde, 11 tanesi de Türk dilinde sunulmuştur.

Kırgızca Tebliğler ve Sunumlar

Kenensariiev T., *İslam Dininin Kırgızistan’da Taralış Etaptarı*

(İslam Dininin Kırgızistan’daki Gelişimi)

Karabekov K., *İslamdagi Toleranttuuluk Cana Anın Mezgildegi Körünüştörü*

(İslamdaki Hoşgörü ve Şimdiki Durumu)

Muratalı Acı Cumanov, *Kırgızistan’dagi İslam Dininin Abalı*

(İslam’ın Kırgızistan’daki Durumu)

Seyfettin Erşahin, *Orto Aziya İlimpozdorunun Negizgi İslamiy İlimderdin Önügüsünö Koşkon Salımdarı*

(Orta Asya Alimlerinin İslami İlimlere Sağladığı Katkı)

Calilov İ., *Terrorizm Cana Ekstremizmdi Üyrönünün Regionaldik Borboru*,

(Terorizm ve Ekstremizmi Boyutunun Öğrenmenin Bölgedeki Merkezi)

İslam Dini Terrorizm Menen Baylanıştuubu?

(İslam Dinin Terorizm ile Bağlantılı mı?)

Asanov A., Kozukulov T., *Cihad Konsepsiyasının Diniy Ekstremistter Tarabınan Burmalanışı*

(Cihat Kavramının Vahhabiler Tarafından Yorumlanması)

Bekembay A., *Uçurda Kırgızstandagi Diniy Bilim Berünün Sayasiy Perspektivaları*

(Günümüzde Kırgızistan’daki Dini Bilim Vermenin Siyasi Boyutları)

Ahmedov R., *Orto Kılımdagi Orto Aziyalık Musulman Okumuştuların Tabigiy İlimderge*

Koşkon Salımdarı

(Orta Çağdaki Orta Asya’ya Müslüman Alimlerinin Fen Bilimlerine Sağladığı Katkı)

Aydarkulov K., Moldobolotov A., Eniseylik Kırgızdardın İslam Dinin Kabıl Alusu

(Kırgızların İslam Dinine Girmesi)

Borombayev A., Alibayev C., Ruhıy Madaniyat İymanduuluktun Fenomeni Katarı

(İmanın Bir Parçası Olarak Ruhi Medeniyet)

Arzımatov C.S., Koçkorova D.A., Ruhıy Madaniyattın Önügüşündögü Tarihy Ötүүçülük

(Ruhi Medeniyetin Gelişiminde Tarihin Yeri)

Murzakmetova A., Baldardın Den Soolugun Saktoogo Baylanışkan İrim-Cırimdar Menen İşenimder

(Çocukların Çeşitli Hastalıklardan Korunması İçin Örf ve Geleneklere Güvenme)

Carkınbayev T., Türkstan Avtonomiyalık Ökmötünün Tüzülüşü Cana Anın Kulaşı

(Türkistan Özerk Hükümetinin Yapılanması ve Zayıflaması)

Avazov E.A., Ancıyan Kötörülüşünön Kıyın Padışaçılık Rossiya'nın İslam Maselesine Cana Musulmandardın Ruhıy Turmuşuna Karata Mamilesi

(Andıcan Olaylarından Sonra Rusya'nın İslam'a ve Müslümanların Dini Yaşantısına Olan Muamelesi)

Karabayev K., Şaripov E., Ergeşov A., Kırgızdardın Ukuktuk An Seziminin Kalıptanıışındağı Musulmandık Ukuktun Ordu

(Kırgızların Yaşantı ve Düşünce Gelişiminde İslam Hukukunun Yeri)

Tanayev T., Eldik Em-Do Cana İrim-Cırimdar

(Kırgızlarda Geleneksel Tedavi ve Örf Adetler)

Nizamiyev A.G., Oş Kak Sentr Religioznogo Turizma

(Dini Grupların Merkezi Konumunda Olan Oş Şehri)

Usupov U., 'Zamanbap Bilim Berüüdö 'İyman Sabagı'nın Ordu Cana Manızı

(Modern Bilim Vermede Din Dersinin Yeri ve Gayesi)

İbrayev R., Din Tutunuu Erkindigi Cana Dinder Aralık Diyalog

(Din Seçmede Serbestlik ve Dinler Arası Diyalog)

Anabayeva G. A., Tüştük Kırgızstan'da İslam Dininin Önügüşünün Özgöçölügü

(Kırgızistan'ın Güneyinde İslam Dininin Yayılışının Sebepleri)

Mamıtov M., Kalberdiyev A., Kırgızdardın Ürp-Adatına İslam Dininin Tiygizgen Taasiri

(Kırgızların Örf ve Adetlerinde İslam Dininin Yeri ve Tesiri)

Ruşça Tebliğler Sunumlar

Mamayusupov Ö.Ş., *Religioznaya Situatsiya V Kirgizskoy Respublike*

(Kirgizistan'daki Dini Durum)

Nurdinova K., Kıdırımışev B., *Prava Cenşin V İslame*

(İslam'da Kadın Hakları)

Prohorov V.M., *İslam Kak On Est: Normativniy İslam*

(Orta İslam: Normativ İslam)

Moldaliev O., *Ekstremizm İ İslam V Setralnoy Azii*

(Ekstremizm ve İslamın Orta Asya'daki Yeri)

Sabirov A., *Vzaimootnoşeniya Gosudarstva İ Religii (Gosudarstvenno-Serkovniye Otnoşeniya)*

(Din- Devlet İlişkileri Devlet Kikise İlişkileri)

Mamayusupov Ö., *Religiozniy Ekstremizm: Subyektivnoye İ Obyektivnoye*

(Subjektif ve Objektif Olarak Dini Ekstremizm)

Şerzod Abdullozoda (Abdulloyev) *Vozmojno Li Vozderjaniye Zolotogo Veka İslama V Vzaimootnoşeniyah Religii İ Gosudarstva?*

(Din Devlet İlişkilerinde Altın Çağın Tekrardan Diriltilmesi Mümkün mü?)

Minbayev M., *Rol İ Funksii İslama V Duhovnom İ Nravstvennom Razvitii Sovremennogo Obşestva*

(Modern Toplumda Manevi ve Ahlaki Gelişimde İslamın Rol ve Fonksyonları)

Amanullo Nyematzola, *Polojeniyе Musulmanov V Tadjikstane*

(Tacikistan'da Müslümanların Durumu)

Entoni Koliha, *İslamskoye Obrazovaniye V Kirgizstane: Voprosı Strukturi İ Podhodov Religii*

(Kirgizistan'da İslami Eğitim:Yapılanma Soruları Dini Yaklaşımlar)

Kulnazarov K., *Otnoşeniye İslama K Voyne İ Miru*

(İslam'ın Savaş ve Barışla İlgili Yaklaşımı)

Botoyev J.T., Mamayusupov Ö., Murzahalilov K., *Pravoviyе Problemi Vzaimootnoşeniy Gosudarstva İ Religii V Kirgiztane*

(Kirgizistan'da Din Ve Devlet İlişkilerinde Hukuki Problemler)

Sabirova V.K., Sulaymanov J.M., *Uroven İ Osobennosti Veroterpimosti Sredi Uçaşeyasya Molodoji Yuga Kirgizstana*

(Güney Kirgizistan'da Eğitim Gören Gençler Arasındaki İmandan Doğan Sabrın Derece ve Özellikleri)

Abdujalol Alizoda, *Problemi Religioznogo Obrazovaniya V Respublike Tadjikistan*

(Tacikistan Cumhuriyetinde Dini Eğitimin Problemleri)

Mirsaitov İ.E., *Osobennosti Deyatelnosti Hizbat-Tahrir Al İslamiya V Kırgızstane*

(Hizbut-Tahrir'in Kırgızistan'daki Faaliyetlerinin Özellikleri)

Aliev A., *Filosovskiye Vozzreniya Al-Farabi*

(Farabi'nin Felsefi Görüşleri)

Zaharov A., *Konsolidiruyuşaya Rol İstoriko-Kulturnogo Naslediya V Protssah Mejetniçeskoj İntegratsii Polikulturnogo Yuga Kırgızstana*

(Güney Kırgızistan'da Yaşanan Etnik Göçlerde Siyasi-Kültürel Rol ve Bunun Tarihi Etkileri)

Osekov B., *Politika Rossiyskogo Pravitelstva Po Rassprastraneniya Hristiyanstva Sredi Mestnogo Naseleniya Kazakskoy Stepi İ Turkestanskogo Kraya V 50-60-Gg Xıx Veka*

(XIX. Asırın 50-60 yy. Kazakistan ve Türkistan Bölgelerinde Yaşayan Yerli Halk Üzerinde Rus Yönetiminin Hıristyanlaştırma Politikası)

Alimov. İ., *Otnoşeniya Sovetskogo Pravitelstva Turkestanskoy Essr K Religioznım Maktabam İ Madrasa (1917-1936-Gg)*

(Sovyet Yönetiminin Türkistan SSCB'deki Medrese ve Okullarla olan ilişkileri)

Maltayev K., *Sulayman Too Goroda Oş İslamskaya Svyatınya V Mirovazzrenii Musulman*

(Müslümanların Bakışıyla Oş'taki Kutsal Süleyman Dağı)

Adilbekov M., Orozaliev A., *Tendentsiya Rasprostraneniya İslama Sredi Molodej V Sentralnoy Azii*

(Orta Asya'da Gençler Arasındaki İslam'ın Yayılması)

Temirov A., *O Problemah Religioznogo Prosveşeniya Naseleniya*

(Halkın Dini Bilgilendirme Sorunları Hakkında)

Radjapov M.Z., *Nauçnaya Deyatelnost İmama Buhari İ Burzaniddina Marganiya*

(İmam Buhari ve Burhanettin Marginani'nin İlmi Faaliyetleri)

Temişev İ., *Çelovek, Vselennaya, Ekologiya*

(İnsan, Dünya, Ekoloji)

İsakov K., *Problemi Deizma İ Ekzistensiyalizma V Poeme «Kutagdu Bilig» Yusufa Balasağubskogo*

(Yusuf Balasağun'un "Kutatgu Bilig" eserinde Deizm ve Eksiztansiyalizm problemleri)

Nizamiyev A.G., *Oş Kak Sentr Religioznogo Turizma*

(Dini Turizmin Merkezi Olarak Oş Şehri)

Usmanov R., *Medrese İ Maktabı V Turkestanskom General-Gubernatorstve (1867-1917-Gg)*

(1867-1917 yy. Türkistan'da Medrese ve Okullar)

Nurdinova K.H., **Kıdirmışev B.T.**, *Prava Jenşin V İslame*

(İslam'da Kadın Hakları)

Umarov M.B., *Osobennosti Rasspratraneniya Pravleniya İslamskih Nravstvennih Sennostey V Sredney Azii*

(Orta Asyadaki İslam Ahlakının Değerlerinin Yayılmasındaki Özelliklkeri)

Vasipova R.A., *Otnoşeniye Studentov K Religii*

(Üniversite öğrencilerinin Din İlişkileri)

Türkçe Tebliğ ve Sunumlar

Ali Bardakoğlu, *Barış İçinde Birlikte Yaşama*

Mustafa Erdem, *Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hakkında*

Mehmet Görmez, *Çoğulcu Bir Toplumda Farklı Din Mensupları Arasındaki İlişkiler Ve İslam*

Fazlı Polat, *Din Terör Ve Güvenlik*

Seteney Shami, *Sosyal Bilimler, Araştırma Komisyonu Abd, Sosyal Bilimin Orta Asya'daki İslama Bakış Açıları*

Durmuş Arık, *Orta Asya Cumhuriyetleri'nde Proselitizm Faaliyetleri Ve Et-kileri*

İhsan Fazlıoğlu, *Türkistan'ın Felsefe-Bilim Tarihindeki Serüveninin Ana Çiz-gelgeleri*

Eyüp Baş, *Orta Asya İslam Kültür Ve Medeniyet Tarihinde Hakond Hanlığı*

Nuri Tuğlu, *Mâverâünnehir Bölgesinde Hadis Çalışmaları*

H. Kâmil Yılmaz, *Muhammedî Dâvet Ve Ahmed Yesevî*

Tacibayeva K. Calalova, *Mevlana Celaleddin Rumi Ve Kamillik*

2. (21-22 Mayıs 2007 Yılında) Kırgız Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, Oş Devlet Üniversitesi ve Kırgız Hükümeti Din Komisyonu Tarafından Ortaklaşa Organize Edilen "Uluslar arası Globalleşme Sürecinde Kırgızistan'da Din Bilimleri ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Meseleleri Sempozyumu" 21-22 Mayıs 2007 Bişkek

Bu sempozyumda tebliğlerden 16'sı Kırgız dilinde, 11'i Rus dilinde, 26'sı Türk dilinde, 1 tanesi ise Kazak dilinde olmuştur. Sunulan tebliğler aşağıda verilmektedir.

T. Kalmatov, *Dünyölük aalamdaştırıu protsessinin şartında Kırgız Respublikasında diniy bilim beröö cana tarbiya işterindegi meseleler*

(Globallaeşme Sürecinde Kırgızistan'da Din Öğretiminin Meseleleri)

İrfan Aycan, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Tarihsel Süreci ve Günümüzdeki Durumu*

Recep Kaymakcan, *Çağdaş Dünyada Din Eğitimi Ve Gençlerin Din Eğitimi Modellerine Bakışı*

Necmettin Tozlu, *Küreselleşmeyle Gelen Yeni Bir Çağın Eşiğinde Yeni Bir Şuurun İnşası Ve Eğitim*

Sabri Hizmetli, *Orta Asya Toplumlarında Din Eğitim-Öğretiminin Önemi*

Usenova N. E., *Znaçeniye i rol duhvnogo obrazovaniya v usloviyah sotsiyalno-ekonomičeskogo krizisa*

(Sosyo Ekonomik Kriz Açısından Manevi Eğitimin Önemi ve Rolü)

Apsamatov A. D., *Konsolidatsiya v duhovnoy kulture Kırgızskogo naroda (Kırgız Halkının Manevi Kültürünün Yapısı)*

Fahri Kayadibi, *Orta Öğretim Çağında Âdâp-Ahlak Öğretiminin Önemi*

Hüseyin Yılmaz, *Bazı Ülkelerde İlk Ve Ortaöğretimde Din Öğretimi Ve Kırgızistan'daki Durumla Karşılaştırılması*

İbrayev K. Ş., *Nravstvenno-etičeskiye sennosti v proeksii znaniya.*

(Eğitim Sürecinde Ahlaki Değerler)

İsmailov N. A., *Aktualniye voprosi v sfere religioznogo obrazovaniya v Kırgızstane (Kırgızistan'da Din Öğretiminin Güncel Sorunları)*

Ş. Kerim Ш., *Religioznoye obrazovaniye v usloviyah svetskogo gosudarstva (Laik Devlette Din Eğitimi)*

Mansurov, N. B., *Bugingi Tanda Dintanu Mamandığıının Kacettigi (Kazakistan'da Din Tanu Bölümlerinin Durumu)*

Kubaeva O., *Teologičeskoye obrazovniye; kaçestvo prepodavaniya i ego seli (İlahiyat Eğitimi ve Amaçları)*

Murzaraimov B, *Kırgızstanda missionerdik kıymıldar (okuu cayıları cana basma söz karacatarı*

(Kırgızistan'da Misyoner Gruplarının Eğitim Kurumları ve Basın Yayın Faaliyetleri)

Alimova K. T., *Bügünkü kündögü diniy konfessiyalardın işmerdigi (Günümüzde Dini Akımların Etkileri)*

Musabekov M. H., *Rol i mesto eliti v formirovanii duhovno-nravstvennih sennostey molodeji*

(Gençlerin Manevi ve Ahlaki Değerlerle Şekillenmesinde Toplumdaki Aydınların Yeri)

Smadiyarov. C., *İslam i voprosi natsionalnoy iseologii v Kirgizstane* (İslam ve Kırgızistan'da Milli İdeoloji Sorunları)

Sadıkılov Z. C., *İslamda diniy işenim cana turmuş ülgüsü* (İslâm İnancı ve-Hayat)

Mevlüt Uyanık, *Kırgızistan'da Dini Hayat Ve İlahiyat Öğretiminin İşlevi*

Sıdıkbayev Ç., *Kırgızstanda İslam madaniyatın cayıltuuda 'Mutakalim' ayaldardın progressivdüyü uyumunun rolü*

Corobekov T. A., *Orto Aziya madaniyatında İslamın ordu* (Orta Asya Medeniyetinde İslam'ın Rolü)

Abitov. B. K., *Religioznaya identičnost v sisteme obrazovaniya* (Eğitim Sisteminde Din)

Loma YU. YA., *Problemi religioznogo obrazovaiya v KR v usloviyah globalizatsii* (Küreselleşme Sürecinde Kırgızistan'da Din Öğretiminin Problemleri)

Alimbekov A., *Baştalgiç klass mugalimderin 'adep bilimi' sabaktarın okutuuga dayardoounun problemaları*

(İlköğretim Öğretmenlerinin Adap-Ahlak Derslerine Hazırlarken Karşılaştığı Problemler)

İbrahim Özkılıç, *Küreselleşme Sürecinde Kırgızistan ve Bölge Ülkelerinde Ahlak Eğitiminin Kültürel Altyapıya Uygun Olarak Verilmesinin Önemi*

Nuri KİRAZ, *Orta Asya'da Cedit Okulları*

Kulmatov. N. K., *İslam cana adep-ahlak (İslam ve Ahlak)*

Umetov. E. A., *İslam dininin adep-ahlak aspektisi, (İslam'ın Ahlak Yönü)*

Hidayet Aydar, *Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili*

Salih Pay, *Türk Cumhuriyetleri İle Türk ve Akraba Topluluklarındaki İlahiyat Fakültelerine Dair Bir Değerlendirme (Oş İlahiyat Fakültesi Örneği)*

Ömer Çelik, *Kırgızistan'da Teoloji Fakültelerinin Ortak Hizmet Projeleri*

Abdullah Hikmet Atan, *İlâhiyat Eğitim Ve Öğretiminde Orijin Sorunu*

Abdurrahman Haçkalı, *Kırgızistan'da Teoloji Öğretiminin Meseleleri*

Nuri Adıgüzel, *Farabi'nin Dilin Türeyişi Ve Gelişimi İle İlgili Görüşlerinin Onun Eğitim Felsefesi Açısından Anlam Ve Önemi*

Oktay Çetin, *Dilin Din Eğitiminde Rolü*

Ermatov. A. T., *Baldardı tarbiyaloodogu kee bir meseleler*

(Çocuk Terbiyesi İle İlgili Bazı Meseleler)

Necdet Tosun, *Orta Asya Ve Kırgızistan Tarihinde Yaygın Bir Din Eğitimi Faaliyeti Olarak Tasavvuf*

Sıddıkova. T., *'MANAS' eposundaki İlam dinine bağlantılı atalıklar*
(Manas Destanında İslâm Dini İle İlgili Kavramlar)

Satımkulova, G., *Türk elderinin epostorundaki İslamga bağlantılı söz-
dör*

(Türk Halklarında Arasında İslâm ile İlgili Kelimeler)

Mukasov I. M., *Akındar poeziyasındaki adep-ahlak meseleleri*
(Şairlerin Şiirlerinde Ahlaki Meseleler)

Recep Akalin, *Cusup Balasagındın etikalık cana pedagogikalık köz karaş-
tarı*

(YusufBalasagunî'nin Ahlak ve Eğitimle İlgili Görüşleri)

Mustafa Aksoy, *Toplumsal Huzur Ve Din Eğitimi*

M. Şemsettin Ünal, *Din Eğitimi Bağlamında T. C. Diyanet İşleri Başkanlığı
ve Çalışmaları*

K. Murzahalilov, *Problemi i perspektivi religioznih ucebnyh zavedeniy isla-
ma v Kirgizskoy Respublike*

(Kırgızistan'da Din Öğretiminin ve Dini Müesseselerin Meseleleri ve Gele-
ceği)

Mustafa Ünver, *Kırgızistan Camileri Ve Kur'an Eğitimi*

İbrahim Kâfi Dönmez, *Türkiye'nin Dinî Yükseköğretim Tecrübesi Hakkında-
Bir Değerlendirme -1983-2006 Dönemi-*

M. Âkif Aydın, *İlahiyat Yüksek Öğreniminin Problemleri*

Bahattin Dartma, *Kırgızistan'da İlâhiyatçı Olmak: İdeal Ve Çaba*

Kemal Özkurt, *İlahiyat Fakültelerinde Sanat Tarihi Öğretiminin Önemi Ve
Sorunları*

*Teologiya fakultetlerinde sanat tarihi sabagının beriliş negizi cana mese-
leleri*

İlyas Çelebi, *Din Eğitiminde Toplam Kalite Yönetimi: M.Ü. İlahiyat Fakültesi
Örneği*

H. Kâmil Yılmaz, *Din Eğitiminde Model İnsan Faktörü*

Muhammed Çelik, *İlâhiyat Öğretiminde Hikmet Boyutu*

Mehmet Önal, *İslâm'ın Hikmet Anlayışına Dayalı Din Eğitimi Amaç Bütünlüğü*

3. “Orta Asya’da İslam Medeniyeti”II. Uluslararası Sempozyumu 12-15 Ekim 2012 Bişkek, Kırgızistan

Bu sempozyum İslam Tarih,Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) ve Kırgızistan - Türkiye Manas Üniversitesi (KTMÜ) tarafından organize edilmiş ve üniversitenin Cal kampüsünde yapılmıştır. Sunulan tebliğler ve tebliğ sunucuları aşağıda verilmiştir.

A. K. M. İftekharul İslam, *Islamic Civilization in Central Asia: an Overview of Samani Legacy*

A. Merthan Dünder, *Seyfi Çelebi Seyahatnamesine Göre XVI. Yüzyılda Türkistan*

Abdilaziz Kalberdiyev, *Yusuf Balasagun ve Onun Kutadgu Bilig Eserinde Allah Kavramı*

Abdullah Gündoğdu, *Türkmenler Türgişler mi idi?*

Abduselam Arvas, *“Manas Destanı”nda “Eski Türk Kültürleri”nden “İslam İnancı”na*

Abuzar Khairi, *Relations Between Arabs and Central Asia*

Adem Sağır, *Sosyo-Kültürel Bir Hafıza Olarak Türk-İslam Medeniyetinde Şehir Kimliği: Orta AsyaŞehirleri Örneği*

Agil Şirinov, *Orta Asya’nın İslam Felsefi Düşüncesine Armağanı: Merv Ekölü*

Ahmet Kanlıdere, *XX. Yüzyıl Başında Türkistan’da Osmanlı Tesirleri*

Ali Cusubaliyev, *Kırgızların İslamiyet’i Kabulünde Tasavvuf ve Tarikatlerin Rolü*

Ali Çaksu, *Sacralization of Political Power in Turkic Culture*

Ali Öztürk, *Tarihsel Çerçevesi Bağlamında Küresel bir Kültür Ağı Olarak Orta Asya Tasavvuf İslamlaşmasının Sosyolojik Sonuçları*

Ali Ünal, *Sovyetler Birliği Sonrası Kırgız Ailesinde İnanç Algısı*

Alpaslan Âşık, *Orta Asya Türk İslam Şehri Balasagun ve Mevki Meselesi Üzerine Düşünceler*

Argun Başkan, *Historical Roots and Geopolitical Implications of Russia’s Conabitation With Islam*

Asilbek Aliyev, *Orta Çağdaki Orta Asya Alimlerinin Doğa ve Fen Bilimlerinin Gelişmesindeki Katkıları*

Bahattin Gencal, *XIX. yüzyılda Doğu Türkistan Coğrafyasında İslamî Kültürün ZekatMüessesesi Olarak Etkileri*

Bakitbek Amir Maltabarov, *Göçebe Türk Halklarının Arasında İslamın Yayılmasında Ahmed Yesevini Rolü*

Betül Coşkun, *Orta Asya'dan Günümüze Türk İslam Sanatı "Tezhip"*

Camgırbek Bököşov, *Sufizm ve Kırgız Kültürü*

Cengiz Buyar, *Budizm'den İslam'a Isık Göl Kalmukları*

Dilaram Akramova, *Günümüzde Orta Asya'da Kadın ve Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*

Dursun Yıldırım, *XX. Yüzyıl Başlarında "Altaylara Doğru" İslamiyet*

Erkan Göksu, *En-Narşahî'nin Târîh-i Buhârâ'sına göre Buhâra ve Çevresinde İslamiyet'in Yayılışı*

Ertuğrul Yaman, *Orta Asya'dan Anadolu'yu Aydınlatan İslam Alimleri*

Fazlı Arslan, *"Millî Mûsikî" Tartışmalarında Fârâbî (Yanlış Anlaşılan bir Mevzûun Tarihsel Sosyolojik Arka Planı)*

Firdevs Çetin, *19. Yüzyıl Batılı Seyyahlarına Göre Orta Asya'da Evliya Türbeleri ve Ziyaret Kültürü*

Gulnara Mendikulova, *New Untraditional Religions in Contemporary Kazakhstan: Penetration and Spreading*

Guzel Valieva Suleymanovna, *Common Type of Adornment in the Folk Costume of European and Central Asian Muslim Turks*

Gülnihal Küpeli, *Osmanlı Saray'ında Bir Emanet: "Uluğ Bey Sandığı" Üzerine İkonografik Bir Değerlendirme*

Hakan Coşar, *Felsefî Akılcılıktan İlmi Akılcılığa: İbn Sina ve Biruni Örneği*

Halil Çetin, *Emir Timur'un Yönetim ve Siyaset Anlayışında İslamî Geleneğin Yeri*

Hasan Oktay, *Orta Asya'da İslam: Sorunlar ve Beklentilere Stratejik Bakış*

Hatice Şirin User, *Türklerde Kıyamet Algısı ve Kıyamet Kavramının İslam Sonrası Türkçe Belgelerdeki Leksikolojik Karşılıkları*

İsmail Çiftçioğlu, *Osmanlı İlim ve Kültür Hayatında Abdurrahman Câmî ve Celâleddin Devvânî Etkisi (XV-XVI. Yüzyıllar)*

İsmail Türkoğlu, *Osmanlı Devleti Zamanında Türkistanlıların Hac Yolculuğu*

Jazira Agabekova, *Orta Çağ Arap Kaynaklarında Türk Adları*

Kişimcan Eşenkulova, *Türkistan'da Ceditizm: Kültürel Bilimsel Reformlar ve Toplumsal Değişim*

Kubatbek Tabaldiyev, *İslam Dininin ve Medeniyetinin Tanrı Dağları Civarında Yayılması (Arkeolojik Kazılara Göre)*

Manu P. Sobti, *Palimpsest of Rebuilding: Arab Interventions on Urban Spaces in Central Asia*

Mehmet Kıldıroğlu, *Kıpçakların Dini ve Dini Müesseseleri*

Mehmet Kutalmış, *751-1040 Arası Dönemde Orta Asya'da Sosyo-Kültürel Durum*

Mehmet Sait Toprak, *Hadis Ekseninde Orta Asya İslam Medeniyetinin Teş-
kili ve Teşekkülü: Ali b. Osman Sirâceddîn el-Üşî Örneği*

Murtaza Bedir, *Medieval Waqf Institution in Central Asia through Waqı'at
Text*

Musa Yıldız, *XII ve XIII. Yüzyıllarda Orta Asya'da Yetişmiş İlim Adamlarının
Arap Diline Katkıları*

Mustafa Erdem, *Orta Asya'nın Dini Geleceđi*

Mustafazade, *Doğu ve Batı Medeniyetindeki Bazı Özellikler*

Nesimi Yazıcı, *İlk Türk – İslam Devletlerinde Hoşgörü ve Birlikte Yaşama
Kültürü Üzerine Bazı Deđerlendirmeler*

Nurettin Ceviz, *Kırgızistan'da Arapça Öğretimi ve Sun'atullah'ın Etkileri*

Nuri Adıgüzel, *Orta Asya'da İslam Felsefesi Perspektifi ve Sonuçları*

Nuri Kiraz, *Sovyet Sonrası Kırgızistan'da Din Eğitimi ve Öğretimi: İhtiyaç ve
Problemler*

Olcobay Karatayev, *1991-2011 Arasında Devletin Dini Misyoner Gruplara
Karşı Tavrı*

Osman Aydın, *Maveraünnehir'in Önemli İslam Kültür ve Medeniyet Mer-
kezlerinden Biri Olmasında Daha Önceki İctimai ve Kültürel Ortamın Etkileri*

Ömer Bozkurt, *Farabi'nin Vizyonu ve Günümüz İslam Dünyası İçin Örnekle-
liđi*

Rasa Balockaite, *Russian Man's Burden: Narrating Russia Colonialism in
Islamic Central Asia*

Recep Kılıç, *İslam Medeniyetinin Ahlâk Boyutu: Maturidi ve Farabi'nin Ah-
lâk Anlayışlarına Özel Referansla Analitik Bir Değerlendirme*

Remzi Ataođlu, *Orta Asya'da Sünni İslam Akidesinin Türk-İslam Toplumun-
da Yerleşmesinde Büyük Selçuklu Devleti'nin Rolü*

Thowhidul Islam, *Contributions of Ghaznavid Dynasty to the Islamic Civi-
lization of Central Asia (977-1186); An analysis*

Yunus Emre Tansü, *Türk Göçebe Toplulukların Orta Asya'dan Anadolu'ya
Sosyal Yařamları*

Zibagul İlyasova, *IX-XIII Asırdaki Arap Yazılarında Türk Etnik Tarihi*

Sonuç

Bu üç uluslararası sempozyumda toplam 180'in üzerinde tebliğ sunulmuş olup ilk iki sempozyumun kitapları basılmış diğeri ise basım aşamasındadır. İlk sempozyum 2004 yılında Oş'ta, ikincisi 2007 yılında Bişkek'te üçüncüsü ise 2012 yılında yine Bişkek'te yapılmıştır. Her bir sempozyumda da sadece Orta Asya'dan değil dünyanın pek çok ülkesinden bilim adamı ve yetkili bu sempozyumlarda bildiri sunmuştur. Sempozyumların muhtevasına ve neticesine bakıldığında sadece Kırgızistan'ın değil tüm Orta Asya'nın din eğitimi ve eğitimle ilgili problemlerini ele alan önemli sunumların yapılmış olduğu görülecektir. 2014 yılında da Oş İlahiyat Fakültesi tarafından, fakültenin 20. Yılı münasebetiyle "Kırgızistan'da Dini Eğitim" ile ilgili büyük bir sempozyum organize edilmektedir. Tüm bu sempozyumlar Kırgızistan'ın dini eğitimine önemli katkılar sağlamaktadır. Her sempozyumun akabinde sonuç bildirgesi düzenlenmekte ve gerekli mercilere iletilmektedir. Bu ise yetkili makamlar tarafından yeni düzenlemelerde dikkate alınmaktadır. Kırgızistan'da din eğitiminin geleceğinde bu ve bunun gibi nitelikli organizasyonların tertibi önem arz etmektedir. Yapılan her faaliyet bir önceki birikimin üzerine yeni bir şeyler eklemekte, bu da bir süreç olan; toplumun dini bilinçlenmesine ve dönüşümüne katkı sağlamaktadır. Yine bu tür faaliyetler; genç nüfusun fazla olduğu toplumda, hususiyetle gençlerin dinle ilgili bilgilerinin artmasına ve toplumda bir gündem oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Genel Bazı Teklifler

Türkiye ve Kırgızistan arasında uzun zamandan beri devam etmekte olan dostluk köprüsünde pek çok projeler yapılmıştır. Halen devam etmekte olan projeler vardır. Kırgızistan'da kaldığımız 2 yıllık süre içerisinde gördüğümüz tabloya dayanarak, bir akademisyen olarak özellikle Kırgızistan'daki dini eğitimle ilgili bazı teklifler sunmak istiyoruz:

Yapılacak sempozyumların bildirilerinin basılması emek israfını önlemekte ve eserler kalıcı olmaktadır. Bu nedenle tebliğler her iki dilde de (Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesi ile basılmalıdır)

Sempozyumlar ile birlikte çalıştay ve workshop'lar düzenlenmelidir.

Din Eğitimi ile ilgili sempozyum ve çalışmalarda mutlak surette yetkili kurum ve kuruluşların temsilcileri davet edilmelidir.

Bu tür çalışmalarda Kırgızistan'daki vakıf ve derneklerin yetkilileri ve misyoner grupların yetkilileri de davet edilmelidir.

Din Komisyonu destekli ülkedeki dini durum hakkında belli aralıklarla anketler yapılmalıdır.

Resmi açıdan, ülkedeki resmi makamlarla zaman zaman sıkıntılı olan Müftiyatın (Kırgızistan Müslümanlarının Başkarması/Diyanet İşleri Başkanlığı)

yetkilileri her türlü dini faaliyette desteklenmeli ve resmi problemlerinin aşılması için destek ve fırsatlar sunulmalıdır.

Ülkede sayısı 4'e yükselen İlahiyat Fakülteleri ile ortak çalışmalar yapılmalıdır. Birlik beraberliği temin için sempozyum düzenleme kurulunda her fakülteden temsilciler bulunmalıdır.

İlahiyat fakültesi öğrencilerinin yapılan çalışmalara katılımı sağlanmalıdır.

Dini kurum ve kuruluşlar arasındaki birlik beraberlik, halk arasında birlik beraberliğe etki edeceğinden bu tür kurum kuruluşlar arasında kaynaşma ve fikir alışverişi için destek olunmalıdır.

Sempozyumlarda eksik olan hususlardan belki de en önemlisi "Çocuğun Din Eğitimi" ile ilgili çalışmaların yapılmamış olmasıdır. Sivil toplum örgütleri de dahil olmak üzere Teologia Fakültelerine ve fakülteden yetişen öğrencilere imkan sağlanıp bu alanda neşriyatlar yapılmalıdır.

Kırgızca dini yayın yapan radyo ve televizyonlar desteklenmeli ve buralarda programlar hazırlanmalıdır.

Ülkenin çoğunluğunu oluşturan Müslüman öğrencilerin zorunlu veya seçmeli olarak okuyabilecekleri Kur'an-ı Kerim, Siyer ve Ahlak dersleri lise ve üniversite müfredatında yer almalıdır.

Başta Ahmet Yesevi ve Serahsi olmak üzere Orta Asya Coğrafyasında etkili olmuş tarihi şahsiyetlerin hayatı ve düşünceleri ders kitaplarında okutulmalıdır.

İlahiyat Fakültesi/Teologia mezunu öğrenciler din komisyonu ve müftiyatta istihdam edilmeli ve bu öğrencilere devlet maddi destekte bulunmalıdır.

Yüksek Lisans ve Doktora eğitimi için yurtdışına çıkan öğrencilerin, eğitimlerini bitirdikten sonra ülkeye geri dönüşü için imkanlar sağlanmalıdır. Bu şekilde beyin göçü ülkenin kalkınmasına katkı sağlayabilecektir.

Müftiyatta gençlik birimleri oluşturulmalı ve yaygın eğitim faaliyetinde ilahiyat fakültesi mezunu öğrenciler değerlendirilmelidir.

Yaz Kur'an Kursları ve İmamlar Kursu İlahiyat Fakülteleri tarafından, Müftiyat ve T.C. Din Müşavirliği veya diğer dini kurumların desteğiyle daha da işlevsel olarak devam ettirilmelidir.

Halkın ve özellikle gençlerin rağbet ettiği Türk Dili öğretimi, üniversitelerde yaygınlaştırılmalıdır. Bu konuda T.C. Eğitim Müşavirliği'nin ve Tömer'in desteği alınmalıdır.

Kalite merkezli yaşam için toplam kalite yönetimine ağırlık verilmeli; kurumlar arası koordinasyon sağlanmalı ve nitelikli birlikteliklerle toplumun gelişimine katkı sağlayacak projeler üretilmelidir.

Notlar

(*) Doç. Dr.